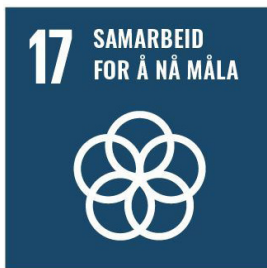

Temaplan for klima og miljø i landbruket 2021-2030

Del 2 Handlingsdel med delmål og tiltak

Her i temaplanen sin handlingsdel finn du tiltaka i planen.
Vi skal arbeide saman for å nå miljømåla for Stavangerlandbruket.

Mål: Kutte utslepp av klimagassar

Delmål:

Direkte utslepp av klimagassar frå jordbruket sin maskinpark og stasjonær oppvarming er redusert med 80% innan 2030 og med 100% innan 2040.

Minst 25% av husdyrgjødsla til biogassproduksjon innan 2030.

Tiltak

ID *	Tiltak	Ansvar Stavanger kommune	Eksterne aktørar	Tidsrom for gjennomføring
	Tiltak for å redusere direkte utslepp frå landbruket sin maskinpark	Mogeleg utsleppsreduksjon: 4 800 tonn CO ₂ -ekv.		
LB1	Greie ut mulighetene for testing av hydrogen som energibærer på utvalde gardar	Klima og miljø		2021
LB3	Informasjon til landbruket om tilgjengelege støtteordningar til investering i fossilfri maskinpark	Landbruks- og havbrukskontoret, Klima og miljø	ENOVA	2021-2022

	Tiltak for redusert bruk av fossil energi i landbruket	Mogeleg utsleppsreduksjon: 12 000 tonn CO ₂ -ekv. ¹		
LB4	Bidra til auka utnytting av husdyrgjødsel til biogassproduksjon, mellom anna gjennom støtte til bygdeanlegg for biogass- oppvarming av veksthus	Næringsavdelinga/Landbruks- og havbrukskontoret	Fylkeskommunen ENOVA Innovasjon Norge IVAR (større anlegg) Lyse Neo (større anlegg)	2021- 2022
LB5	Følge opp forprosjekt 'Klimareduksjon i veksthusnæringen' Sikre finansiering for videreføring	Landbruks- og havbruks- kontoret, med støtte frå Klima og miljø	Miljødirektoratet	2022
LB6	Informere og rettleie om støtteordninger for ENØK-tiltak og fornybar energi i landbruket til oppvarming	Klima og miljø med støtte frå Landbruks- og havbrukskontoret	ENOVA, Innovasjon Norge, Naturvernforbundet gjennom Solsats	2021-2022

Målkndikatorar:

- Forbruk av naturgass i jordbrukssektoren Stavanger kommune (2019: 78 GWh)
- Volum husdyrgjødsel levert til biogassanlegg

¹ Korrektur 01.06.2021, i samsvar med overslag i del 1

Delmål: Reduksjon i klimagassutslepp med biologisk opphav

Bevare jord og landbruksareal som viktige karbonlager og bevare/auke karbonlagringa i disse

Stoppe nedbygging av matjord og andre viktige karbonlager

Stoppe nydyrking og nedbygging av myr

Tiltak

ID*	Tiltak	Ansvar Stavanger kommune	Eksterne aktører	Tidsrom for gjennomføring
	Tiltak for å redusere utslepp av klimagassar frå biologiske prosessar ¹	Mogeleg utsleppsreduksjon: 400 tonn CO ₂ -ekv. ²		
LB7	Tilby rettleiing til bønder gjennom prosjektet Klimasmart landbruk	Landbruks- og havbrukskontoret	Norsk Landbruksrådgiving (NLR)	2021->
LB8	Stimulere til installering av tett dekke på alle lager for flytande gjødsel gjennom eksisterende støtteordninger (i dag støtte via SMIL, IBU)	Landbruks- og havbrukskontoret	Innovasjon Norge	Tilskot kan tildelast frå 2021 Rullering av SMIL-strategi i 2024
LB9	Oppfordre til drenering av dyrka mark gjennom etablert ordning	Landbruks- og havbrukskontoret	Bondelaga	2021->
LB10	Mobilisere for bedre oppslutning rundt miljøvennleg spreiring av husdyrgjødsel	Landbruks- og havbrukskontoret	Statsforvaltaren	2021 ->
LB11	Kartlegge behov for auka lagerkapasitet for husdyrgjødsel	Landbruks- og havbrukskontoret		Avh. av føringar i oppdatert gjødselvereforskrift
LB12	Sette konkrete jordvernmål i KPA og foreslå areal som kan tilbakeførast frå utbyggingsareal til LNF (jf. vedtak 1.14 HØP 2020)	By- og samfunnsplanlegging, seksjon for overordna plan gjennom arbeidsgruppe jordvern		Analysefase fram til april 2021, vidare framdrift følger KPA

LB13	Vurdere krav om klimaregnskap ved søknad om dispensasjon fra Forskrift om nydyrking § 5 (forbud mot nydyrking av myr)	By- og samfunnsplanlegging, seksjon for overordna plan Kvalitetssikres av landbruk, miljø		Følger framdrift KPA
LB14	Vurdere krav om klimaregnskap for arealbruksendringer ved omdisponering av ubebygd areal	By- og samfunnsplanlegging, seksjon for overordna plan		Følger framdrift KPA
LB15	Tiltak for å unngå haustpløying og open åker; Utforme lokal forskrift for nedbørsfelt til Hålandsvatnet og Stokkavatnet (evt. Hafrsfjord)	Landbruks- og havbrukskontoret Med støtte fra Vann og avløp/ Park og vei	Randaberg (og evt. Sola) kommune Statsforvaltaren	Hålandsvatnet følger tiltaksplan
LB16	Bistand til bekkeopning og restaurering av våtmark på vanskelig drenerbare areal med organisk jord	Park og vei i dialog med Landbruks- og havbrukskontoret og evt. Vann og avløp	NVE FNF	2021-2023, avhengig av finansiering frå NVE Vurdere prioritering SMIL ved rullering av strategi i 2024
LB17	Stimulere til utfasing av torvprodukt til private, gartneri og veksthus	Klima og miljø, renovasjon med støtte fra Landbruks- og havbrukskontoret	NIBIO, Miljødirektoratet, Gartnerforbundet IVAR	
LB18	Samarbeid med landbruksorganisasjonane om oppfølging av tiltak i nasjonalt program for jordhelse	Landbruks- og havbrukskontoret	NLR, bondelaga, Gartnerforbundet NORSØK	Innspeleseminar gjennomført 2020 (NORSØK) Avventar statlige signal
LB19	Kartlegge og synleggjøre eksisterende dyrka mark som er egna for korn- og grønnsaksproduksjon	Landbruks- og havbrukskontoret	NIBIO, Statsforvaltaren prioriterer på bakgrunn av innmeldt behov frå kommunen	2021-2022

LB20	Bidra til auka bruk av fangvekstar på areal med korn, potet og grønsaker på friland.	Landbruks- og havbrukskontoret gjennom RMP	NLR, Gartnerforbundet, større aktører innenfor grønnsaksproduksjon. Bør samordnes med nabokommunar.	Generelt: 2023 -> RMP: Fortløpande (2021) Hålandsvatnet følger sak VA/Park og vei
LB21	Tilrettelegg for pyrolyseanlegg for energiproduksjon og evt. bruk av biokol til jordforbetring	Byggforvaltning, med støtte frå Park og vei, Landbruks- og havbrukskontoret, Renovasjonen	Sandnes kommune, Lyse	2021 ->

1 Pr i dag målt i CO₂-ekv. Ved meir kunnskap vurdere mål som trend i utslepp av metan/lystgass
2 Ekskl. reduksjon i antall husdyr og ekskl. tiltak for redusert matsvinn

Målindikatorar:

- Nydyrking (SSB 11950) (2019: 39 dekar)
- Omdisponering av dyrka jord til andre formål enn landbruk (SSB 11950) (2019: 22,2 dekar)
- Omdisponering av dyrkbar jord til andre formål enn landbruk (SSB 11950) (2019: 0 dekar)
- Mengde nitrogen frå kunstgjødsele (2018: 734 tonn)
- Tal på bønder som får klimarådgivning
- Tal på gjødsellager med flytande gjødsele som har tett dekke

Mål: Ta vare på og styrke naturmangfaldet i landbruksområda, og i vatn og våtmark

Delmål:

Bevare og auke naturmangfaldet i landbruksområda

Bevare dei genetiske ressursane i landbruket

Tiltak

ID*	Tiltak for auka naturmangfald i landbruket	Ansvar Stavanger kommune	Eksterne aktører	Tidsrom for gjennomføring
LB22	Arbeid med mål, tiltak og indikatorar for naturmangfald i LNF -områda gjennom Grønn Plan	Byutvikling- Overordna plan med støtte fra Park og vei, Landbruks- og havbrukskontoret, Klima og miljø,		Følger framdrift Grønn plan, første leveranse vår 2021
LB23	Informasjon om viktige naturtypar og støtteordningar for skjøtsel av kystlynghei og slåttemark mm. (RMP, SMIL, UKL)	Landbruks- og havbrukskontoret		2021->
LB24	Informere om støtteordningar for å bevare mangfald i husdyrhaldet Arbeide for tilsvarande støtteordning for kulturplanter	Landbruks- og havbrukskontoret, gjennom produksjonstilskot	NIBIO/Norsk genressurscenter bondeorganisasjonane	Avventar signal fra Landbruksdirektoratet vedr oppfølging av strategi for bevaring og bærekraftig bruk av genetiske ressurser for mat og landbruk

Målindikatorar:

Under arbeid i Grøn plan. Framlegg til indikatorar pr mars 2021; Areal og kvalitet for kystlynghei og naturbeitemark. Indikatorar på artsnivå vil også bli vurdert.

Mål: Redusere ureining og skadeverknader frå landbruks-avrenning, avfall og kjemikaliebruk

Delmål:

Oppnå og oppretthalde god eller svært god tilstand for alt vatn i kommunen

Tiltak

ID*	Tiltak for å hindre forureining til vatn	Ansvar Stavanger kommune	Eksterne aktører	Tidsrom for gjennomføring
LB25	Samordne arbeidet med betre vasskvalitet i Hålandsvatnet med Randaberg kommune. Tiltak ligg i Hovedplan vann 2019 – 2029	Vann og avløp med støtte frå Park og vei, Landbruks- og havbrukskontoret, Klima og miljø		2021-2033 (mål om badevanns-kvalitet i 2025)
LB26	Samordne arbeidet med betre vasskvalitet i Hafrsfjord med Sola kommune. Tiltak ligg i Hovedplan vann 2019 – 2029	Vann og avløp, Park og vei, Landbruks- og havbrukskontoret		2021-2027
LB27	Vurdere krav om kantsone mot vatn i kommuneplanens arealdel.	By- og samfunnsplanlegging, seksjon for overordnet plan, Park og vei, Vann og avløp		2021-2022
LB28	Kartlegge moglegheiter for sedimenteringsanlegg før avrenning via dreneringsrøyr.	Park og vei, Landbruks- og havbrukskontoret	Frivillige tiltak i landbruket	Hålandsvatnet følger framdrift i tiltaksplanen

LB29	Resirkulering av vatn i veksthus og andre tiltak mot avrenning frå veksthus. Informere om finansieringstøtte.	Landbruks- og havbrukskontoret	Statsforvaltaren si landbruksavdeling Innovasjon Norge	2021 -2022
LB30	Auka presisjon i gjødsling – krav om jordprøvar frå kvar teig og tettare oppfølging av gjødselsplanar rundt sårbare vassdrag, td. Hålandsvatnet ¹	Landbruks- og havbrukskontoret	NLR, den enkelte bonde Statsforvaltaren si landbruksavdeling	Statsforvaltaren gir føringar for kontroll med gjødslingsplan

Målindikatorar:

- Indikator for økologisk tilstand i ferskvann og sjø vert henta frå rettleiing til vassforskrifta
- Konsentrasjon av algetoksiner er avgjørende for badevannskvaliteten i Hålandsvatnet. Her og på andre badeplasser brukar kommunen norske kvalitetsnormer for friluftsbad. Måleresultat blir vurdert over ein 3-årsperiode (mål: god tilstand).

¹ Lagt til presisering etter vedtak i Stavanger kommunestyre 31.05.2021

Mål: Halde verdiane i kretsløpet så lenge som mogeleg, og foredle ressursar og biprodukt som i dag ikkje vert nytta

Delmål:

Redusert svinn i produsentledd, storkjøkken og hushaldningar

Alt næringsavfall og alt farlig avfall fra landbruket til godkjent mottak

Redusert ureiningsfare frå kjemikalier og avfall i landbruket

Tiltak

ID*	Tiltak for å redusere avfallsmengder og auke gjenvinningsgrad	Ansvar Stavanger kommune	Eksterne aktører	Tidsrom for gjennomføring
LB31	Delta i «Matsirkelen» - innovasjon i Bioøkonomien Redistribuere overskuddsmat fra matvarebransjen	Klima og miljø og Næringsavdelinga Klima og miljø	Avfall Norge Matsentralen Rogaland	
LB32	Kartlegge svinn i produsentleddet og vurdere om kommunen kan bidra gjennom innkjøp til egne verksemder	Klima og miljø med støtte fra Landbruks- og havbrukskontoret, Anskaffelser	Bondelag, Gartnerforbundet	2022 ->
LB33	Tiltak mot matsvinn i heimane; vurdere å knytte Restevann opp mot tilsvarende info, som for eksempel. Matvett.no	Klima og miljø	IVAR	
LB34	Matsvinn og energibruk i storkjøkken; Evaluere organiseringsmodell og bestillingssystem for sykehjem og kommunale storkjøkken	Bymiljø- og utvikling med fagleg støtte frå Helse og velferd		
LB35	Oppdatert programvare for kartlegging av matsvinn og klimagassutslepp frå produksjon og distribusjon av mat til kommunale verksemder.	Byggdrift, Klima og miljø		

LB36	Kartlegge behovet for betre tilbod om transport og mottak av næringsavfall fra landbruk inkl. gartneri (Klimasats 2021) Avklare avtale med returselskap for folieplast	Klima og miljø, Renovasjon. Landbruks- og havbrukskontoret bidrar i dialog med næringa	Bondelaga IVAR Grønt Punkt Evt Felleskjøpet	2021 -2022 Innan 2021
LB37	Kartlegge behov for opplæring, evt. arbeide for forenkla deklareringsordninga for farlig avfall frå landbruksverksemd	Renovasjonen Landbruks- og havbrukskontoret bidrar til god dialog med næring (Landbruks- og havbrukskontoret har ansvar ved avfall på avveie)	Statsforvaltaren, evt. Miljødirektoratet, avfallsmottakene Kvalitetssystem i Landbruket, KSL (Matmerk)	
LB38	Innføre forskrift om open brenning for heile kommunen	Klima og miljø		2021
LB39	Info om faren for spreiding av plantesjukdommar og svartelistearter ved flytting av jord. Info om henteordninga for privat hageavfall i alle kommunedeler Pilot eigen dunk for hageavfall	Renovasjonen i dialog med Park og vei (inkl. Plan og prosjekt) og Byggesak Renovasjonen Renovasjonen	Hageselskapet Mattilsynet	Vår /sommar 2021

ID*	Tiltak for å redusere ureiningsfare frå avfall og kjemikalier i landbruket	Ansvar Stavanger kommune	Eksterne aktører	Tidsrom for gjennomføring
LB40	SMIL-støtte til Biobed (oppsamling ved reingjering av sprøytereiskap)	Landbruks- og havbrukskontoret	Bondelaga	Frå 2021, vurdere prioritering opp ved neste revidering av SMIL -strategi 2024
LB41	Auka tilsynsaktivitet på ytre miljø, særleg bruk, oppbevaring og handsaming av farleg avfall	Landbruks- og havbrukskontoret med støtte fra Klima og miljø	KSL Statsforvaltaren	Ikkje ressursar pr. i dag, ikkje pri. i første periode
LB42	Rutinar for varsling ved akutt forureining	VA, Landbruks- og havbrukskontoret, kommunelegen (dersom helsefare)	Rogaland brann og redning, Statsforvaltaren (Kystverket) Frivillige tiltak i landbruket	Skal vere gjennomført ila. 2020

Mål: Styrke kontakten mellom produsent og forbrukar ved satsing på lokal mat, andelslandbruk og økologisk dyrking

Delmål:

Minst 15 gardar/gartneri med økologisk produksjon og 5 andelslandbruk innan 2030

Minst 15 % andel økologisk mat i kommunen sine egne verksemder innan 2030

Meir kunnskap om matproduksjon og auka etterspørsel etter lokalprodusert mat gjennom direkte kontakt mellom forbrukar og produsent

Tiltak

ID*	Tiltak for meir økologisk landbruk, andelslandbruk og direktesal	Ansvar Stavanger kommune	Eksterne aktører	Tidsrom for gjennomføring
LB43	Legge til rette for fleire møteplassar eigna for direkte sal, inkl. miljøvennleg transport og evt distribusjon frå «City hubs»	By- og samfunnsplanlegging, Klima og miljø, Park og vei, Smartby (AI4cities)	Reko-ringen, Bondens marknad, Matfylket Rogaland, Matregion Rogaland	
LB44	Auka del økologisk mat i kommunen sine egne verksemder 15% (tilsvarer Debios bronsemerke)	Bymiljø og utbygging i dialog med Anskaffelser	NRL, Matvalget	
LB45	Formidling av kunnskap om matproduksjon og miljø til barn og unge gjennom skolehager, barnehagehager, parsellhager	Klima og miljø Stavangerskolen Gausel fritidsgård	Ullandhaug økologiske gård, Inn på TUNET- Rogaland	
LB47	Arrangere kontaktbørs mellom restaurantar, lokalmat- og øko-produsentar	Næringsavdelinga med støtte fra Landbruks- og havbrukskontoret	Matregion Rogaland, Matfylket Rogaland, Kompetanse-nettverk Lokalmat	
LB48	Samarbeid med nabokommunar om tiltak og arrangement om lokalprodusert og økologisk mat	Klima og miljø / Næringsavdelingen med støtte fra Landbruks- og havbrukskontoret	Økologisk Rogaland og fag-organisasjonar	

Målindikator:

- Tal på verksemder med økologisk drift i kommunen (gardar og gartneri)
- Tal på andelsgardar i kommunen
- Andel økologisk mat i kommunale verksemder

*Merknad til kolonne ID – konsekvensar for ressursbruk ved landbruks- og havbrukskontoret

Gult- miljøtiltak som vert utført av Landbruks- og havbrukskontoret i dag, men kan/bør tilførast fleire ressursar

Utheva gult -nye miljøtiltak som gir auka arbeidsmengde ved Landbruks- og havbrukskontoret og vil kreve fleire ressursar